

УДК 658.16

СИСТЕМА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА: СУТНІСТЬ, СТРУКТУРА, ФУНКЦІОНУВАННЯ

Тищенко В.В.

THE SYSTEM OF ENTERPRISE ECONOMIC SECURITY: ESSENCE, STRUCTURE, FUNCTIONING

Tishchenko V.V.

Система економічної безпеки на підприємстві надає можливість своєчасно виявляти і попереджувати як внутрішні, так і зовнішні загрози, забезпечувати захищеність діяльності і конкурентоспроможність підприємства. Уточнено сутність системи економічної безпеки підприємства. Виділено сукупність взаємопов'язаних між собою елементів з яких складається система економічної безпеки підприємства та сформовано її структуру. Виявлено, що функціонування системи економічної безпеки підприємства забезпечується за рахунок взаємозв'язку і взаємозалежності усіх елементів цієї системи.

Ключові слова: система, економічна безпека, підприємство, цілі, механізм, структура, функціонування, напрямки, властивості, функції, завдання, об'єкти, загрози, елементи.

Вступ. В сьогодні забезпечення економічної безпеки підприємством пов'язане з необхідністю його стабільного функціонування та досягнення стратегічних цілей його діяльності. При цьому, ефективність функціонування підприємства напряму залежить від ефективності функціонування системи його економічної безпеки.

Постановка проблеми. Економічну безпеку традиційно визначають як найважливішу якісну характеристику економічної системи держави, яка означає її здатність підтримувати нормальні умови життєдіяльності населення, стійке забезпечення ресурсами для розвитку галузей господарства, та послідовну реалізацію національних інтересів» [1].

С точки зору ефективності системи управління державою практично всі науковці наголошують на тому, що економічної безпеки, є складовою частиною національної безпеки. При цьому, «... предметна частина національної безпеки охоплює всі сфери життєдіяльності людини, суспільства, держави. Серед них виділяють: політичну, економічну, соціальну, науково-технологічну, фінансово-кредитну, інформаційну, екологічну та воєнну» [2, с. 43].

Щодо визначення категорії «економічна безпека» то більшість авторів трактує її як стан економічної системи, «... який характеризується стійкістю стосовно впливу внутрішніх та зовнішніх дій,

що загрожують суспільству» [3, с. 80], або як «... складну багатофакторну категорію, що характеризує здатність національної економіки до розширеного відтворення з метою задоволення на визначеному рівні потреб власного населення і держави, протистояння дестабілізуючій дії факторів, що створюють загрозу стійкому збалансованому розвитку країни; забезпечення конкурентоспроможності національної економіки у світовій системі господарювання» [4, с. 143].

На думку О.С. Власюк, «генеза категорії «економічна безпека» базується на таких поняттях, як інтереси, потреби, цінності, цілі, загрози... Реалізація інтересів проявляється у досягненні певних цілей, а реалізації інтересів можуть протидіяти і завважати загрози. Необхідно мати на увазі, що в економічній сфері формування інтересів, виникнення загроз цим інтересам, їхня взаємодія відбувається в певному середовищі, яке внаслідок цього також слід розглядати як частину системи економічної безпеки» [5, с. 9].

Якщо брати рівень господарюючих суб'єктів, то їх економічна безпека «...є складовою національної безпеки і являє собою сукупність економічних відносин, які виникають з приводу забезпечення стабільності, збалансованості інтересів підприємства з інтересами зовнішнього середовища, пошук можливості зниження ризику за рахунок фінансової та юридичної превенції» [6, с. 26], або "...це такий стан певного господарювання суб'єкта, за якого життєво важливі компоненти структури та діяльності підприємства характеризуються високою захищеністю від небажаних змін [7, с. 106].

При визначенні категорії «економічна безпека підприємства» можна спиратись на різні підходи:

– згідно процесного підходу економічну безпеку підприємства можна трактувати як процес, який спрямовано на створення умов для безперервного пристосування (адаптації) господарської діяльності або економічного функціонування до зміни в зовнішньому оточенні при досягненні поставленої мети [8, с. 93].

– згідно ситуаційного підходу немає універсальної трактовки категорії «економічна безпека підприємства», в кожній конкретній ситуації найефективнішим визначенням цієї категорії є те, що найбільш повно відповідає суті ситуації [9].

– згідно з системним підходом економічна безпека підприємства розглядається як сукупність взаємопов'язаних елементів, що орієнтовані на досягнення певних цілей і тісно переплетені з зовнішнім світом [10].

З урахуванням мети дослідження доцільно спиратись на системний підхід при визначенні категорії «економічна безпека підприємства». Це пов'язано з тим, що системний підхід до визначення поняття економічної безпеки підприємства характеризує її як стан об'єкта в системі його зв'язків з точки зору стійкості (самовиживання) та саморозвитку в умовах внутрішніх та зовнішніх загроз, непередбачуваних дій і складно-прогнозованих факторів [11, с. 276].

При розгляданні кожного підприємства на будь-якому рівні треба її виділяти «... як систему, що наражається на небезпеку, і тільки створення власної системи економічної безпеки дасть можливість уникнути можливих руйнівних наслідків швидкого відкриття економіки та забезпечити її конкурентоспроможність» [12, с. 16-17].

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Питанням економічної безпеки приділяється значна увага, як на рівні держави [13, 14] так і на рівні зарубіжних та вітчизняних науковців, серед яких: І.А. Бланк [15], В.А. Богомолов [16], О.С. Власюк [17], А.Н. Ляшенко, [18], З.С. Варналій [19], О.А. Кириченко, В.Г. Алькема [20], Л.Г. Шемаєва [21], А.В. Козаченко [22], О.А. Грунин, А.Д. Макаров, Л.А. Михайлов [23]. Проте на сьогодні відсутній єдиний підхід до визначення поняття «система економічної безпеки підприємства» [24, с. 59].

Метою статті є виділення системи економічної безпеки підприємства, її сутності, структури та функціонування.

Матеріали і результати дослідження. І.О. Лубенець [25, с. 326] виділяє систему економічної безпеки підприємства як організаційно-управлінські, технологічні, технічні, профілактичні і маркетингові заходи, спрямовані на захист стратегічних цілей підприємства від зовнішніх і внутрішніх небезпек та загроз.

На думку ряду авторів Л.І. Донець і Н.В. Ващенко [26, с. 51] В.Л. Ортинського і І.С. Керниць-

кого та З.Б. Живко [27, с. 84] система економічної безпеки підприємства становить обмежену безліч взаємозалежних елементів, що забезпечують безпеку підприємства і досягнення ним цілей бізнесу: об'єкт і суб'єкт безпеки, механізм забезпечення безпеки, а також практичні дії щодо забезпечення безпеки.

О.С. Шнипко [28, с. 22] зауважує, що система економічної безпеки представляє систему, що взаємодіє з навколишнім оточенням і має сукупність властивостей, які забезпечують здатність до самовиживання та розвитку в умовах виникнення зовнішньої або внутрішньої загрози.

Т.М. Слободяник [29, с. 23] виділяє систему економічної безпеки підприємства, як комплекс взаємопов'язаних заходів організаційно-правового характеру, що здійснюються спеціальними органами, службами, підрозділами суб'єкта господарювання, спрямованими на захист життєво важливих інтересів особистості, підприємства і держави від протиправних дій з боку реальних або потенційних фізичних або юридичних осіб, що можуть призвести до істотних економічних утрат і забезпечення економічного зростання у майбутньому.

Л.Г. Шемаєва [30, с. 115] під системою економічної безпеки підприємства передбачає організацію сукупності взаємопов'язаних елементів зовнішньої та внутрішньої безпеки підприємства: спеціальні органи та служби, об'єкти, наукові підходи, нормативно-правова база, політика, стратегія, концепція, принципи, функції, завдання, методи та засоби, що спрямовані на забезпечення реалізації інтересів суб'єкта господарювання, а також захист цих інтересів від зовнішніх та внутрішніх загроз.

З. Якубович [31, с. 81-86] систему економічної безпеки підприємства розглядає як підсистему відкритої складної системи – підприємства і виділяє такі її основні елементи як: вхід системи, суб'єкти системи, мету, цілі, завдання, принципи та інструменти.

Таким чином під системою економічної безпеки підприємства можна розуміти сукупність визначених для кожного підприємства, взаємопов'язаних між собою елементів (див. рис. 1.).

Такі елементи шикуються в певну структуру, мають цілісність і утворюють певні відносини. Усі заходи, спрямовані на досягнення економічної безпеки потрібно проводити у єдиному комплексі і з єдиною цільовою спрямованістю.

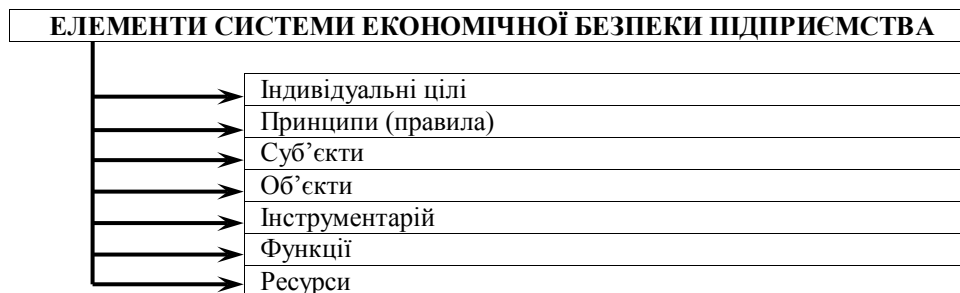

Рис. 1. Елементи системи економічної безпеки підприємства (авторське)

Цільова спрямованість має важливе значення для формування ефективної системи економічної безпеки, тому що вона виступає як регулюючий фактор діяльності і вказує її напрям. Повинні бути визначені цілі системи безпеки підприємства: що необхідно здійснити, чого слід досягти; які завдання необхідно вирішити для досягнення поставлених цілей; які основні функції системи безпеки підприємства – визначити коло діяльності цієї системи [32, с. 20].

Під ціллю системи економічної безпеки можна розуміти «... своєчасне виявлення і попередження як внутрішніх, так і зовнішніх небезпек та загроз, забезпечення захищеності діяльності підприємства і досягнення ним цілей бізнесу» [23, с. 47], або «... гарантування стабільного та максимально ефективного функціонування тепер і високий потенціал розвитку в майбутньому» [33, с. 229]. Також до головних цілей формування економічної безпеки належить забезпечення фінансової стійкості і незалежності підприємства [34, с. 296; 35, с. 466].

Слід зазначити, що цілеспрямованість системи економічної безпеки не повинна мати ситуативний характер, який би виражав переважно тактичні пріоритети підприємства, вона має формувати адаптивні реакції на дію будь-якої загрози і створювати необхідні передумови стійкого зростання підприємства. На думку В.Г. Алькеми під системою економічної безпеки «... може бути представлена сукупність наступних складових: концепція економічної безпеки, інтереси в сфері економічної діяльно-

сті, загрози економічній системі, сукупність індикаторів економічної безпеки, граничні значення індикаторів безпеки, організація економічної безпеки та правове забезпечення економічної безпеки» [36, с. 39].

Виходячи з такого бачення система економічної безпеки підприємства повинна бути [37]:

- унікальною для кожного підприємства, тому що всі її складові для різних підприємств можуть бути унікальними;
- самостійною, відособленою від інших структурних підрозділів підприємства;
- комплексною, з обов’язковим входженням до неї відповідних елементів, органів, сил і засобів;
- ефективною, ефект від її діяльності повинен перевищувати витрати;
- дієвою, яка реально здатна діяти, і вирішувати поставлені завдання.

Побудова системи економічної безпеки підприємства повинна здійснюватися за певними правилами, тобто принципами. Визначення принципів економічної безпеки підприємства дозволяє встановити закономірності між елементами, та виявити нові, що властиві лише системі економічної безпеки підприємства [38, с. 242].

Дослідження принципів економічної безпеки підприємства є основою формування і забезпечення системи економічної безпеки підприємства, яка здатна протидіяти існуючим загрозам та забезпечити стабільну роботу і розвиток підприємства (див. рис. 2).

Рис. 2. Принципи, на яких повинна ґрунтуватися система економічної безпеки підприємства (складено автором на підставі [24, 40])

ОСНОВНІ ГРУПИ СУБ'ЄКТІВ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА	
→	Залежно від підпорядкування суб'єктів
	власні служби безпеки, що входять у структуру підприємства і повністю утримуються за їх кошти. Структура цих підрозділів базується залежно від рівня становлення підприємства, масиву питань, вирішення яких покладає на ці служби керівництво підприємства функціонуючі як самостійні комерційні чи державні організації, що наймає підприємство для виконання функцій щодо забезпечення окремих або всіх аспектів його економічної безпеки. Такі суб'єкти, як правило, спеціалізуються або на суто режимно-охоронних послугах (охорона будівель, споруд, транспорту, окремих працівників підприємств, установ, членів їх сімей тощо), або — на економічних, правових чи консультаційних послугах.
→	Залежно від безпосередньої участі у забезпеченні економічної безпеки
	спеціальні суб'єкти, що створені виключно для виконання функцій щодо забезпечення економічної безпеки підприємства, як-то її власна служба безпеки, так і залучена на умовах договору
	напівспеціальні суб'єкти, до безпосередніх функцій яких входять ряд таких, що спрямовані на забезпечення економічної безпеки підприємства. Такими суб'єктами є відділ кадрів, фінансово-кредитний відділ, медична частина тощо
	решта персоналу та структурні підрозділи, участь яких у здійсненні заходів щодо забезпечення економічної безпеки підприємства носить винятковий характер
→	Залежно від форми власності суб'єктів
	державні органи здійснюють повноваження щодо економічної безпеки підприємства, у структуру яких вони входять, або ж надають послуги стороннім підприємствам на умовах укладених договорів
	недержавні органи — що представлені охоронними організаціями, аналітичними центрами, інформаційними та консалтинговими службами, які за відповідну плату на умовах договору надають послуги щодо охорони об'єктів, здійснюють захист інформації, комерційної таємниці тощо. До цієї групи суб'єктів належать і власні служби безпеки підприємства недержавної форми власності.
→	Залежно від правової основи функціонування (легітимності) суб'єктів
	офіційно-функціонуючі органи, в рамках чинного законодавства України та міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України;
	нелегітимні структури, діяльність яких відбувається поза правовим полем України. Пропонують свої послуги через погрози, насилля, погроми гарантуючи при цьому захищеність від подібних структур. Зазвичай такі послуги пропонують суб'єктам бізнесу, діяльність яких повністю або ж частково відбувається в тіні, що є підставою до шантажу.

Рис. 3. Основні групи суб'єктів системи економічної безпеки підприємства [41, с. 153-156]

Суб'єкти системи економічної безпеки для різних підприємств можуть відрізнятися, тому що вони обумовлюються не тільки особливостями і характеристиками конкретного підприємства, але і специфічними умовами зовнішнього середовища, що його оточує [39, с. 22].

Виходячи з цього, можна виділити два види суб'єктів, що забезпечують економічну безпеку підприємства [38, с. 85; 40, с. 73-74]:

- зовнішні суб'єкти (органи законодавчої, виконавчої та судової влади);
- внутрішні суб'єкти (працівники власної служби безпеки підприємства; запрошені працівники зі спеціалізованих фірм, що надають послуги з захисту діяльності підприємства).

Усю розмаїтість структур і форм суб'єктів економічної безпеки можна умовно поділити на декілька основних груп (див. рис. 3).

Основними об'єктами в системі економічної безпеки можуть бути завдання, які можуть виражатися через комплекси задач; економічні показники; процеси. До числа основних завдань системи економічної безпеки підприємства належать [42, с. 192; 43, с. 260; 44, с. 60-61]:

- вивчення партнерів, клієнтів, конкурентів, кандидатів для роботи на підприємстві;
- виявлення, попередження і припинення протиправної та іншої негативної діяльності співробіт-

ників, яка шкодить економічній безпеці підприємства;

- захист законних інтересів підприємства та його працівників;
- збереження й ефективне використання фінансових, матеріальних та інформаційних ресурсів підприємства;
- контроль за ефективністю функціонування системи економічної безпеки та її вдосконалення;
- оперативне реагування елементів структури підприємства на загрози та негативні тенденції розвитку зовнішньої і внутрішньої обстановки;
- оцінка та прогнозування розвитку навколишнього оточення;
- попередження та профілактика правопорушень і злочинних посягань на власність і персонал підприємства;
- своєчасне виявлення загроз підприємству, вжиття заходів щодо їх нейтралізації;
- фізична і технічна охорона споруд, території і транспортних засобів;
- формування позитивного іміджу підприємства, що сприяє реалізації планів економічної діяльності та статутних цілей.

Важливе місце в управлінні економічною безпекою посідає відповідний інструментарій, який включає: методи, важелі та ресурси управління [45, с. 38]. З точки зору Л.А. Бехтер [46, с. 19] інструме-

нтами підвищення економічної безпеки підприємства є: норми, правила, нормативи, інструкції, накази, розпорядження, премії, санкції, вимоги.

Під інструментарієм системи економічної безпеки підприємства можна розуміти сукупність організаційно-економічних, правових заходів впливу на запобігання економічних загроз, засобів і методів впливу на процес розробки і реалізації управлінських рішень, спрямованих на забезпечення системи економічної безпеки підприємства.

До інструментів системи економічної безпеки відносять [47- 54]:

- карти аналізу стратегічної відповідності (при потребі інші методи стратегічного аналізу);
- система збалансованих показників з акцентом на показники безпеки та внутрішньоструктурні зв'язки процесів;
- бізнес-модель діяльності підприємства (на основі моделі Захмана);
- розширений варіант управлінської звітності з предмету дотримання вимог безпеки функціонування за вже обраними показниками;
- ланцюг створення вартості орієнтований на параметри та показники безпеки перебігу бізнес-процесів або інші методи управлінського обліку стратегічної спрямованості;
- методика управління «за відхиленнями» з наступним коригуванням планів та обраної бізнес-моделі.

Система економічної безпеки підприємства повинна виконувати певні функції, які в свою чергу може сприяти забезпеченню виконання основних завдань цієї системи (див. рис. 4).

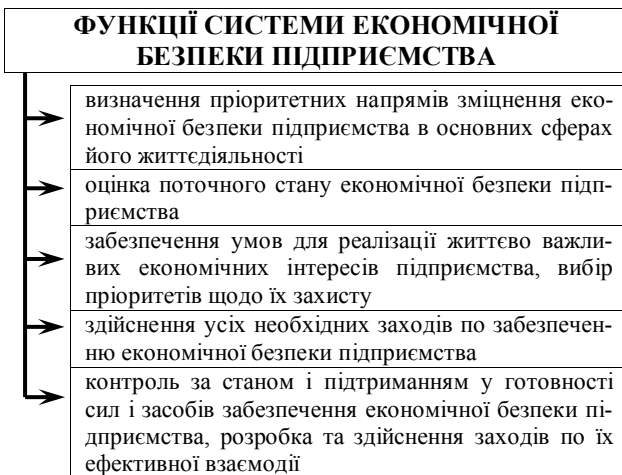

Рис. 4. Функції системи економічної безпеки підприємства (складено автором на підставі [32, 55, 56])

З точки зору Ю.Я. Ольсевич [57, с.138] економічна безпека – це стан найбільш ефективного використання ресурсів для запобігання загроз і забезпечення стабільного функціонування економічної системи в теперішньому та майбутньому.

Для забезпечення економічної безпеки підприємство повинно використовувати усю сукупність наявних ресурсів – таких чинників бізнесу, які вико-

ристовуються власниками та менеджерами підприємства для досягнення його цілей [58, с. 103].

Формування системи економічної безпеки підприємства передбачає максимально ефективне використання ресурсного потенціалу підприємства, створення адекватних організаційних структур, розробка відповідних механізмів і засобів реагування, що забезпечувало б стабільне функціонування підприємства на теперішньому етапі та стійкий розвиток у майбутньому [59, с. 18].

Під ресурсним забезпеченням економічної безпеки підприємства пропонується розуміння безперервного циклічного процесу пошуку, залучення та використання різних видів ресурсів, необхідних для запобігання можливих зовнішніх та внутрішніх загроз та різнобічного взаємоузгодження економічних інтересів підприємства [60, с. 297]

До складових ресурсного потенціалу відносять [59, с. 18-19]:

- 1) Матеріальні ресурси – це ресурси в натурально-речовинній формі, які використовуються у виробничій (господарчій) діяльності підприємства. До їх складу входять основні фонди та частка оборотних.
- 2) Нематеріальні ресурси – це частина потенціалу підприємства, що приносить економічну вигоду протягом тривалого періоду і має нематеріальну основу одержання доходів. До них відносяться як об'єкти промислової власності, так і інтелектуальної власності, а також інші ресурси нематеріального походження.

3) Трудові ресурси підприємства – кількість робітників, зайнятих на підприємстві, та тих, хто входить до його складу за основною та допоміжною діяльністю.

4) Фінансові ресурси – сукупність грошових прибутків та надходжень, які знаходяться в розпорядженні підприємства для виконання фінансових обов'язків, здійснення витрат на відтворення підприємства та для стимулювання робітників.

Виділяють наступні ресурси, які забезпечують економічну безпеку підприємства (див. рис. 5)

В загалі, систему економічної безпеки підприємства можна визначити, як взаємопов'язану сукупність суб'єктів, об'єктів та принципів, які за рахунок певного інструментарію, функцій і ресурсів досягають цілей такої системи.

Досягнення своїх цілей системою економічної безпеки підприємства може, бути за умов:

- якщо в цьому процесі будуть задіяні усі принципи такої системи;
- якщо в цьому процесі будуть приймати участь усі суб'єкти і об'єкти такої системи;
- якщо в цьому процесі буде задіяний відповідний інструментарій, функції і ресурси такої системи.

В цілому економічна безпека в рамках будь-якого підприємства функціонує як самостійна система, яка може бути представлена безліччю напрямків:

1. Захищеність підприємства при діяльності в певній ситуації;

2. Формування усіх ресурсів та підприємницьких здібностей, при якому можливе найефективніше їх використання для стабільного функціонування і динамічного розвитку, здатність запобігати і швидко нівелювати різні внутрішні та зовнішні загрози;

3. Економічні, фінансові, інформаційно-аналітичні, технологічні, організаційно-правові, режимно-охоронні, та інші методи, спрямовані на усунення потенційних загроз та створення умов для забез-

печення ефективного функціонування підприємства відповідно до цілей та завдань;

4. Соціально-технічна системи підприємства, котра дає змогу уникати зовнішніх загроз і протистояти внутрішнім факторам дезорганізації за допомогою наявних ресурсів, здібностей персоналу, а також організаційній структурі і менеджменту.

Схематично систему економічної безпеки підприємства представлено на рис. 6.

Рис. 5. Ресурси системи економічної безпеки підприємства (складено автором на підставі [24, с. 66; 61, с. 41-42])

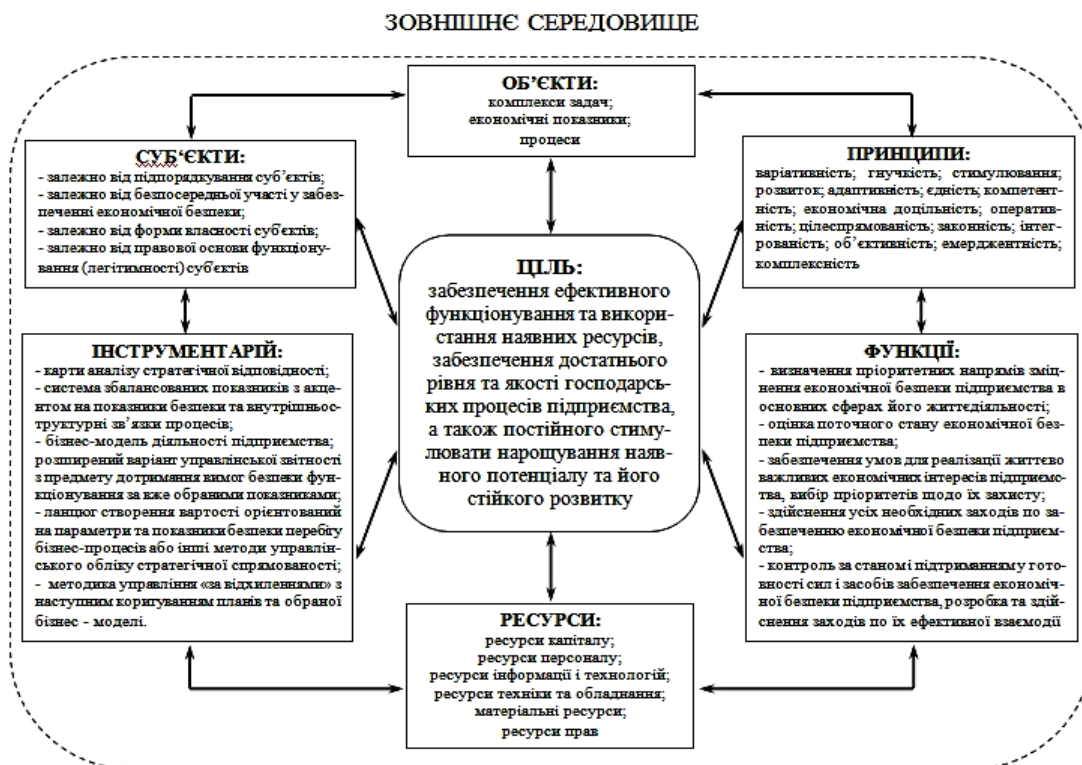

Рис. 6. Система економічної безпеки підприємства (авторське)

Висновки. Отже, представлений взаємозв'язок між елементами системи економічної безпеки підприємства має двосторонню спрямованість і всі вони впливають на досягнення цілі системи економічної безпеки і функціонування підприємства. В результаті об'єднання в систему усіх елементів економічної безпеки і забезпечення її працездатності можна досягти стабільності функціонування підприємства, ефективності його діяльності, особистої безпеки персоналу.

В цілому економічну безпеку підприємства можна охарактеризувати як комплексне поняття, що стосується всіх сфер діяльності підприємства, характеризує умови його функціонування і може досягатися через управління усіма елементами системи системи. Така система може забезпечує власне функціонування і виконує свої функції в динамічних умовах ринку. При цьому головну увагу підприємство має приділяти:

- підтримці нормального ритму виробництва і збуту продукції;
- запобіганню матеріальних і/або фінансових збитків;
- недопущенню несанкціонованого доступу до службової інформації і руйнування комп'ютерних баз даних;
- протидії недобросовісній конкуренції і кримінальним проявам.

Все це можливо досягнути у режимі стійкого функціонування системи економічної безпеки на підприємстві. Забезпечення стійкого функціонування системи економічної безпеки створює умови для зростання можливостей підприємства.

Функціонування системи економічної безпеки підприємства забезпечує відтворення ефекту, який зводиться до здатності системи на достатньому рівні забезпечувати економічну безпеку підприємства.

Л і т е р а т у р а

1. Дічек О.І. Економічна безпека регіонів – складова національної системи безпеки [Електронний ресурс] / О.І. Дічек. – Режим доступу: <http://www.vidkrytochi.org.ua/2013/05/blog-post.html>
2. Гнатцов О.Г. Управління інформаційними ресурсами в системі прийняття рішень з проблем національної безпеки України / О.Г. Гнатцов // Стратегічна панорама. – 2001. – № 3-4. – С. 43-45.
3. Лепіхов О. Технологічна незалежність як елемент економічної безпеки / О. Лепіхов // Економіка України. – 1994. – № 11. – С. 80–81.
4. Жаліло Я. Стратегія забезпечення економічної безпеки України. Пріоритети та проблеми імплементації / Я. Жаліло // Стратегія національної безпеки України в контексті досвіду світової спільноти. – К.: Сатсанга, 2001. – 224 с.
5. Власюк О.С. Теорія і практика економічної безпеки в системі науки про економіку / О.С.Власюк. – К.: Вид-во Національного інституту проблем міжнародної безпеки при РНБО України, 2008. – 48 с.
6. Ганущак Т.В. Забезпечення фінансової безпеки підприємств / Т.В. Ганущак // Наука й економіка. – 2012, – № 1 (25) – С. 24-29.
7. Стратегии бизнеса : справочник / под ред. Г.Б. Клейнера. – М. : Изд-во КОНСЭКО. 1998. – 288 с.
8. Амитан В.Н. Экономическая безопасность: понятие, концепция / В.Н. Амитан, А.Г. Амитан // Промітей: регіональний збірник наукових праць з економіки – Донецьк: Юго-Восток, 2000. – Вип.2 – 333 с.
9. Вершинина А.В. Ситуационный анализ в сфере обеспечения экономической безопасности предприятий реального сектора экономики [Електронний ресурс] / А.В. Вершинина. – Режим доступу: http://www.ogbus.ru/authors/Vershshina/Vershshina_1.pdf
10. Яшук В.І. Системний підхід до управління економічною безпекою торговельного підприємства [Електронний ресурс] / В.І. Яшук. – Режим доступу: http://virt.lac.lviv.ua/file.php/1/naukovi_pratsi/yashchuk/8-systemnyj2008.pdf
11. Фалович А. Дослідження сучасних напрямків визначення сутності економічної безпеки підприємства / А. Фалович // Соціально-економічні проблеми і держава. – 2013. – Вип. 1 (8). – С. 271–278.
12. Бандурка О.М. Основы экономической безопасности / О.М. Бандурка, В.Е. Духов, К.Я. Петрова, И.М. Червяков. – Х.: Из-во Харьковского Национального университета внутренних дел, 2003. – 289 с.
13. Концепція (Основи державної політики) національної безпеки України // Голос України.– 1997.– 4 лютого. Постанова Верховної Ради від 16.01.1997 № 3/97-ВР.
14. Про затвердження Методики розрахунку рівня економічної безпеки України: Наказ Міністерства економіки України № 60 від 02.03.2007 р. – [Електронний ресурс] // Правові системи НАУ. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=v0060665-07>
15. Бланк И.А. Управление финансовой безопасностью предприятия / И.А. Бланк. – К.: Ника-Центр, Эльга, 2004. – 784 с.
16. Богомолов В.А. Экономическая безопасность: учеб. пособие / В.А. Богомолов. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2006. – 303 с.
17. Власюк О.С. Теорія і практика економічної безпеки в системі науки про економіку / О.С. Власюк; Нац. ін-т пробл. міжнар. безпеки при Раді нац. безпеки і оборони України. – К., 2008. – 48 с.
18. Ляшенко О.М. Концептуалізація управління економічною безпекою підприємства: монографія. / О.М. Ляшенко - Луганськ: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2011. - 400 с.
19. Економічна безпека: навч. посіб. / [за ред. З.С. Варналія]. – К.: Знання, 2009. – 647 с.
20. Економічна безпека суб'єктів господарювання в умовах глобальної фінансової кризи (теоретико-методологічний аспект): монографія / [О.А. Кириченко, М.П. Денисенко, В.С. Сідак, С.М. Лаптев, В.Г. Алькема, С.А. Єрохін, О.І. Захаров, П.Я. Пригунов та інші]; УМБ Університету «КРОК». – К.: Дорадо, 2010. – 412 с.
21. Шемаєва Л.Г. Забезпечення економічної безпеки підприємства на основі управління стратегічною взаємодією з суб'єктами зовнішнього середовища: [монографія] / Л.Г. Шемаєва / РНБО України, Нац. Ін-т пробл. Міжнар. безпеки. – К.: НУПІМБ, 2009. – 357 с.
22. Экономическая безопасность предприятий интегрированной промышленной структуры: монография / под общ. ред. А.В. Козаченко. – Луганск: Изд-во "Нюлидж", 2011. – 226 с.
23. Экономическая безопасность: [учебник для ВУЗов] / О.А. Грунин, А.Д. Макаров, Л.А. Михайлов и др. – М.: Дрофа, 2010. – 270 с.

24. Управління фінансово-економічною безпекою: навч. посіб. / Кириченко О.А., Лаптев С.М., Пригунов П.Я., Захаров О.І. та ін. // за ред. проф. Сідака В.С. – К.: Дорудо-Друк, 2010. – 480 с.
25. Лубенець І.О. Концептуальні підходи до формування системи економічної безпеки підприємства / І.О. Лубенець // Вісник ЖДТУ. – 2012. – № 4(62). – С. 324-327.
26. Донець Л.І. Економічна безпека підприємства: навч. посібник / Л.І. Донець, Н. В. Ващенко. – К.: Центр навчальної літератури, 2008. – 240 с.
27. Ортинський В.Л. Економічна безпека підприємств, організацій та установ / В.Л. Ортинський, І.С. Керницький, З.Б. Живко та ін. – К.: Правова єдність, 2009. – 54 с.
28. Шнипко О.С. Економічна безпека ієрархічних багаторівневих систем: регіональний аспект / О.С. Шнипко. – К.: Генеза, 2006. – 288 с.
29. Слободяник Т.М. Запровадження комплексної системи економічної безпеки та оцінка її ефективності на сучасному підприємстві / Т.М. Слободяник // Економічний простір. – 2008. – №12/2. – С. 22-27.
30. Шемаєва Л.Г. Економічна безпека у стратегічній взаємодії з суб'єктами зовнішнього середовища: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра екон. наук: спец. 21.04.02 / Л.Г. Шемаєва. – К., 2010. – 39 с.
31. Якубович З.В. Формування системи економічної безпеки машинобудівного підприємства / З.В. Якубович // Вісник ТНЕУ. – 2010. – № 1. – С. 81-86.
32. Іванюта Т.М. Економічна безпека підприємства: навч. посіб. / Т.М. Іванюта, А.О. Заїчковський. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 256 с.
33. Кириченко О.А. Проблеми управління економічною безпекою суб'єктів господарювання: [монографія] / О.А. Кириченко, В.С. Сідак, С.М. Лаптев, О.І. Захаров, П.Я. Пригунов. – К.: Університет економіки та права «КРОК», 2008. – 403 с.
34. Березін О.В. Економіка підприємства / О.В. Березін, Л.М. Березіна, Н.В. Бутенко. – К.: Знання, 2009. – 390 с.
35. Економіка підприємства: підруч. / за заг. ред. С.Ф. Покропивного. – К.: КНЕУ, 2001. – 528 с.
36. Алькема В.Г. Теоретико-методологічні засади розвитку системи економічної безпеки логістичних утворень / В.Г. Алькема // [наукова доповідь] під ред. д.е.н., проф. О.А. Кириченко. – К.: Університет економіки та права «КРОК», 2010. – 50 с.
37. Іванюта Т.М. Система економічної безпеки на сучасному підприємстві [Електронний ресурс] / Т.М. Іванюта. – Режим доступу: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/7809/1/15a.pdf>
38. Халіна О. Теоретичні аспекти створення власної служби безпеки на підприємствах видавничо-поліграфічної галузі [Електронний ресурс] / О. Халіна. – Режим доступу: http://www.uad.lviv.ua/uploads/Zbirnik_4.pdf
39. Васильців Т.Г. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення: монографія / Т.Г. Васильців, В.І. Волошин, О.Р. Бойкевич, В.В. Каркавчук [за ред. Т.Г. Васильціва]. – Львів: Ліга-Прес, 2012. – 386 с.
40. Мойсеєнко І.П. Управління фінансово-економічною безпекою підприємства: навч. посіб. / І.П. Мойсеєнко, О.М. Марченко. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2011. – 380 с.
41. Виноградська А. Основи підприємництва: навч. посіб. / А. Виноградська. – 2-е вид., перероб. і доп. – К.: Кондор, 2005. – 540 с.
42. Міщенко С.П. Концептуальні аспекти економічної безпеки підприємств у ринковій економіці / С.П. Міщенко // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2011. – № 2. – С. 190-195.
43. Петряєва З.Ф. Економічна безпека підприємства як важлива складова сучасного бізнесу / З.Ф. Петряєва, О.О. Петряєв // Бізнес-Інформ. – 2013. – № 3. – С. 259-262.
44. Фоміченко І.П. Формування системи управління економічної безпеки на підприємствах України / І.П. Фоміченко, С.О. Баркова // Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики. – 2013. – № 3 (23). – С. 57-66.
45. Руда О. Організація економічної безпеки в контексті активізації розвитку товаровиробництва / О. Руда, Л. Малюта // Галицький економічний вісник. – 2012. – № 3(36). – С. 35-42.
46. Бехтер Л.А. Організаційно-економічний механізм забезпечення економічної безпеки сільськогосподарських підприємств / Л.А. Бехтер // Вісник Запорізького національного університету. – 2012. – № 4 (16). – С. 18-23.
47. Лозовицький Д.С. Місце механізму економічної безпеки у системі управління діяльністю підприємства [Електронний ресурс] / Д.С. Лозовицький. – Режим доступу: http://thesis.at.ua/publ/bezpekoznavstvo_teoriya_ta_praktika/lozovickij_d_s_misce_mekhanizmu_ekonomichnoji_bezpeki_u_sistemi_upravlinnja_dijalnistju_pidpriemstva/4-1-0-160
48. Грант Р. Современный стратегический анализ / Р. Грант. – СПб.: Питер, 2008. – 560 с.
49. Добровольский Е. Бюджетирование: шаг за шагом [2-е изд., дополн.] / Е. Добровольский. – СПб.: Питер, 2013. – 480 с.
50. Каплан Р. Стратегическое единство: создание синергии организации с помощью сбалансированной системы показателей / Р. Каплан, Д. Нортон. – М.: ООО «Вильямс», 2006. – 384 с.
51. Репин В. Процессный подход к управлению. Моделирование бизнес-процессов / В. Репин, В. Елиферов. – М.: Манн, Иванов и Фербер, 2013. – 544 с.
52. Уилер Д. Статистическое управление процессами: оптимизация бизнеса с использованием контрольных карт Шухарта / Д. Уилер, Д. Чамберс. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2009. – 409 с.
53. Уолш К. Ключевые показатели менеджмента: полное руководство по работе с критическими числами, управляющими вашим бизнесом / К. Уолш. – К.: Компания групп, 2006. – 400 с.
54. Шершньова З. Стратегічне управління: підруч. / З. Шершньова. – К.: КНЕУ, 2004. – 699 с.
55. Троц І.В. Забезпечення економічної безпеки на підприємстві з метою попередження банкрутства [Електронний ресурс] / І.В. Троц. – Режим доступу: http://eztuir.ztu.edu.ua/2485/1/Троц_І.pdf
56. Линник О.І. Вплив зовнішніх та внутрішніх загроз на формування системи економічної безпеки підприємства / О.І. Линник, Н.В. Артеменко // Вісник НТУ «ХП». – 2013. – № 44(1017). – С. 91-98.
57. Ольсевич Ю.Я. Трансформация хозяйственных систем / Ю.Я. Ольсевич. – М.: Ин-т экономики РАН, 1994. – 220 с.
58. Гончаренко Л.П. Управление безопасностью: учеб. пособие. / Л.П. Гончаренко, Е.С. Куценко. – М.: КНОРУС, 2005. – 272 с.

59. Філіппова С.В. Система формування і забезпечення економічної безпеки підприємства / С.В. Філіппова, О.С. Дашковський // *Економіка: реалії часу*. – 2012. – № 2 (3). – С. 17-21.
60. Стадник В.П. Ресурсне забезпечення економічної безпеки сільськогосподарських підприємств [Електронний ресурс] / Стадник В.П. – Режим доступу: <http://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/5.3/293.pdf>
61. Коробчинський О.Л. Методика формування системи економічної безпеки підприємства / О.Л. Коробчинський // *Актуальні проблеми економіки*. – 2009. – № 4(94). – С. 41-45.

References

1. Dichek O.I. Ekonomichna bezpeka regioniv – skladova nacional'noi' systemy bezpeky [Elektronnyj resurs] / O.I. Dichek. – Rezhym dostupu: <http://www.vidkrytochi.org.ua/2013/05/blog-post.html>
2. Gnatcov O.G. Upravlinnja informacijnymy resursamy v systemi pryjnattja rishen' z problem nacional'noi' bezpeky Ukrainy / O.G. Gnatcov // *Strategichna panorama*. – 2001. – № 3-4. – S. 43-45.
3. Ljepihov O. Tehnologichna nezalezhnist' jak element ekonomichnoi' bezpeky / O. Ljepihov // *Ekonomika Ukrainy*. – 1994. – № 11. – S. 80–81.
4. Zhalilo Ja. Strategija zabezpechennja ekonomichnoi' bezpeky Ukrainy. Priorytety ta problemy implementacii' / Ja. Zhalilo // *Strategija nacional'noi' bezpeky Ukrainy v konteksti dosvidu svitovoi' spil'noty*. – K.: Satsanga, 2001. – 224 s.
5. Vlasjuk O.S. Teorija i praktyka ekonomichnoi' bezpeky v systemi nauky pro ekonomiku / O.S.Vlasjuk. – K.: Vydavnytvo Nacional'nogo instytutu problem mizhnarodnoi' bezpeky RNBO Ukrainy, 2008. – 48 s.
6. Ganushhak T.V. Zabezpechennja finansovoi' bezpeky pidpryjemstv / T.V. Ganushhak // *Nauka j ekonomika*. – 2012. – № 1 (25) – S. 24-29.
7. *Strategii biznesa : spravocnik* / pod red. G.B. Klejnera. – M. : Izd-vo KONSJeKO. 1998. – 288 s.
8. Amitan V.N. Jekonomicheskaja bezopasnost': ponjatje, koncepcija / V.N. Amitan, A.G. Amitan // *Promitej: regional'nij zbirnik naukovih prac' z ekonomiki – Donec'k: Jugo-Vostok*, 2000. – Vip. 2 – 333 s.
9. Vershinina A.V. Situacionnyj analiz v sfere obespečenija jekonomicheskoi' bezopasnosti predprijatij real'nogo sektora jekonomiki [Elektronnyj resurs] / A.V. Vershinina. – Rezhim dostupu: http://www.ogbus.ru/authors/Vershinina/Vershinina_1.pdf
10. Jashhuk V.I. Systemnyj pidhid do upravlinnja ekonomichnoju bezpekoju torgovel'nogo pidpryjemstva [Elektronnyj resurs] / V.I. Jashhuk. – Rezhym dostupu: http://virt.lac.lviv.ua/file.php/1/naukovi_pratsi/yashchuk/8-systemnyj2008.pdf
11. Falovyh A. Doslidzhennja suchasnyh naprjamkiv vyznachennja sutnosti ekonomichnoi' bezpeky pidpryjemstva / A. Falovyh // *Social'no-ekonomichni problemy i derzhava*. – 2013. – Vyp. 1 (8). – S. 271–278.
12. Bandurka O.M. *Osnovy jekonomicheskoi' bezopasnosti* / O.M. Bandurka, V.E. Duhov, K.Ja. Petrova, I.M. Chervjakov. – H.: Izdatel'stvo Har'kovskogo Nacional'nogo universiteta vnutrennih del, 2003. – 289 s.
13. Концепція (Основи державної політики) національної безпеки України // *Golos Ukrainy*. – 1997. – 4 лютого. По-станова Верховної Ради від 16.01.1997 № 3/97-VR.
14. Pro zatverdzhennja Metodyky rozrahunku rivnja ekonomichnoi' bezpeky Ukrainy: Nakaz Ministerstva ekonomiky Ukrainy № 60 від 02.03.2007 р. – [Elektronnyj resurs] // *Pravovi systemy NAU*. – Rezhym dostupu:<http://zakon.nau.ua/doc/?code=v0060665-07>
15. Blank I.A. *Upravlenie finansovoj bezopasnost'ju predprijatija* / I.A. Blank. – K.: Nika-Centr, Jel'ga, 2004. – 784 s.
16. Bogomolov V.A. *Jekonomicheskaja bezopasnost': uchebnoe posobie* / V.A. Bogomolov. – M.: JuNITI-DANA, 2006. – 303 s.
17. Vlasjuk O.S. *Teorija i praktyka ekonomichnoi' bezpeky v systemi nauky pro ekonomiku* / O.S. Vlasjuk; *Nac. in-t probl. mizhnar. bezpeky pry Radi nac. bezpeky i oborony Ukrainy*. – K., 2008. – 48 s.
18. Ljashenko O.M. *Konceptualizacija upravlinnja ekonomichnoju bezpekoju pidpryjemstva: monografija*. / O.M. Ljashenko – Lugans'k: vyd-vo SNU im. V. Dalja, 2011. – 400 s.
19. *Ekonomichna bezpeka: navch. posib.* / [za red. Z.S. Varnalija]. – K.: Znannja, 2009. – 647 s.
20. *Ekonomichna bezpeka sub'jektiv gosudarjuvannja v umovah global'noi' finansovoi' kryzy (teoretyko-metodologichnyj aspekt): monografija* / [O.A. Kyrychenko, M.P. Denysenko, V.S. Sidak, S.M. Laptjev, V.G. Al'kema, S.A. Jerohin, O.I. Zaharov, P.Ja. Prygunov ta inshi]; UMB Universytetu «KROK». – K.: Dorado, 2010. – 412 s.
21. Shemajeva L.G. *Zabezpechennja ekonomichnoi' bezpeky pidpryjemstva na osnovi upravlinnja strategichnoju vzajemodijeju z sub'jektamy zovnishn'ogo seredovyshha: [monografija]* / L.G. Shemajeva / RNBO Ukrainy, *Nac. In-t probl. Mizhnar. bezpeky*. – K.: NUPMB, 2009. – 357 s.
22. *Jekonomicheskaja bezopasnost' predprijatij integrirovannoju promyshlennoj struktury: monografija / pod obshh. red. A.V. Kozachenko*. – Lugansk: Izd-vo "Noulidzh", 2011. – 226 s.
23. *Jekonomicheskaja bezopasnost': [uchebnik dlja VUZov]* / O.A. Grunin, A.D. Makarov, L.A. Mihajlov i dr. – M.: Drofa, 2010. – 270 c.
24. *Upravlinnja finansovo-ekonomichnoju bezpekoju: navch. posib.* / Kyrychenko O.A., Laptjev S.M., Prygunov P.Ja., Zaharov O.I. ta in. // za red. prof. Sidaka V.S. – K.: Dorado-Druk, 2010. – 480 s.
25. Lubenec' I.O. *Konceptual'ni pidhody do formuvannja systemy ekonomichnoi' bezpeky pidpryjemstva* / I.O. Lubenec' // *Visnyk ZhDTU*. – 2012. – № 4(62). – S. 324-327.
26. Donec' L.I. *Ekonomichna bezpeka pidpryjemstva: navch. posibnyk* / L.I. Donec', N. V. Vashhenko. – K.: Centr navchal'noi' literatury, 2008. – 240 s.
27. Ortyns'kyj V.L. *Ekonomichna bezpeka pidpryjemstv, organizacij ta ustanov* / V.L. Ortyns'kyj, I.S. Kernyc'kyj, Z.B. Zhyvko ta in. – K.: *Pravova jednist'*, 2009. – 54 s.
28. Shnytko O.S. *Ekonomichna bezpeka ijerarhichnyh bagatorivnevnyh system: regional'nyj aspekt* / O.S. Shnytko. – K.: Geneza, 2006. – 288 s.
29. Slobodjanyk T.M. *Zaprovadzhennja kompleksnoi' systemy ekonomichnoi' bezpeky ta ocinka i'i' efektyvnosti na suchasnomu pidpryjemstvi* / T.M. Slobodjanyk // *Ekonomichnyj prostir*. – 2008. – №12/2. – S. 22-27.
30. Shemajeva L.G. *Ekonomichna bezpeka u strategichnij vzajemodii' z sub'jektamy zovnishn'ogo seredovyshha: avtoref. dys. na zdobuttja nauk. stupenja d-ra ekon. nauk: spec. 21.04.02 / L.G. Shemajeva*. – K., 2010. – 39 s.
31. Jakubovyh Z.V. *Formuvannja systemy ekonomichnoi' bezpeky mashynobudivnogo pidpryjemstva* / Z.V. Jakubovyh // *Visnyk TNEU*. – 2010. – № 1. – S. 81-86.

32. Ivanjuta T.M. Ekonomichna bezpeka pidpryjemstva: navch. posib. / T.M. Ivanjuta, A.O. Zai'chkovs'kyj. – K.: Centr uchbovoi' literatury, 2009. – 256 s.
33. Kyrychenko O.A. Problemy upravlinnja ekonomichnoju bezpekoju sub'ektiv gospodarjuvannja: [monografija] / O.A. Kyrychenko, V.S. Sidak, S.M. Laptjev, O.I. Zaharov, P.Ja. Prygunov. – K.: Universytet ekonomiky ta prava «KROK», 2008. – 403 s.
34. Berezin O.V. Ekonomika pidpryjemstva / O.V. Berezin, L.M. Berezina, N.V. Butenko. – K.: Znannja, 2009. – 390 s.
35. Ekonomika pidpryjemstva: pidruch. / za zag. red. S.F. Pokropyvnoho. – K.: KNEU, 2001. – 528 s.
36. Al'kema V.G. Teoretyko-metodologichni zasady rozvytku systemy ekonomichnoi' bezpeky logistychnyh utvoren' / V.G. Al'kema // [naukova dopovid'] pid. red. d.e.n., prof. O.A. Kyrychenko. – K.: Universytet ekonomiky ta prava «KROK», 2010. – 50 s.
37. Ivanjuta T.M. Systema ekonomichnoi' bezpeky na suchasnomu pidpryjemstvi [Elektronnyj resurs] / T.M. Ivanjuta. – Rezhym dostupu: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/7809/1/15a.pdf>
38. Halina O. Teoretychni aspekty stvorennja vlasnoi' sluzhby bezpeky na pidpryjemstvah vydavnycho-poligrafichnoi' galuzi [Elektronnyj resurs] / O. Halina. – Rezhym dostupu: http://www.uad.lviv.ua/uploads/Zbirnik_4.pdf
39. Vasyliciv T.G. Finansovo-ekonomichna bezpeka pidpryjemstv Ukraïny: strategija ta mehanizmy zabezpechennja: monografija / T.G. Vasyliciv, V.I. Voloshyn, O.R. Bojkevych, V.V. Karkavchuk [za red. T.G. Vasyliciva]. – L'viv: Liga-Pres, 2012. – 386 s.
40. Mojsejenko I.P. Upravlinnja finansovo-ekonomichnoju bezpekoju pidpryjemstva: navch. posib. / I.P. Mojsejenko, O.M. Marchenko. – L'viv: L'vivs'kyj derzhavnyj universytet vnutrishnih sprav, 2011. – 380 s.
41. Vynograd'ska A. Osnovy pidpryjemnytva: navch. posib. / A. Vynograd'ska. – 2-e vyd., pererob. i dop. – K.: Kondor, 2005. – 540 s.
42. Mishhenko S.P. Konceptualni aspekt y ekonomichnoi' bezpeky pidpryjemstv u rynkovij ekonomici / S.P. Mishhenko // Marketyng i menedzhment innovacij. – 2011. – № 2. – S. 190-195.
43. Petrijajeva Z.F. Ekonomichna bezpeka pidpryjemstva jak vazhlyva skladova suchasnogo biznesu / Z.F. Petrijajeva, O.O. Petrijajev // Biznes-Inform. – 2013. – № 3. – S. 259-262.
44. Fomichenko I.P. Formuvannja systemy upravlinnja ekonomichnoi' bezpeky na pidpryjemstvah Ukraïny / I.P. Fomichenko, S.O. Barkova // Ekonomika ta upravlinnja pidpryjemstvamy mashynobudivnoi' galuzi: problemy teorii' ta praktyky. – 2013. – № 3 (23). – S. 57-66.
45. Ruda O. Organizacija ekonomichnoi' bezpeky v konteksti aktyvizacii' rozvytku tovarovyrobnytstva / O. Ruda, L. Maljuta // Galyc'kyj ekonomichnyj visnyk. – 2012. – № 3(36). – s. 35-42.
46. Behter L.A. Organizacijno-ekonomichnyj mehanizm zabezpechennja ekonomichnoi' bezpeky sil'skogospodars'kyh pidpryjemstv / L.A. Behter // Visnyk Zaporiz'kogo nacional'nogo universytetu. – 2012. – № 4 (16). – S. 18-23.
47. Lozovyc'kyj D.S. Misce mehanizmu ekonomichnoi' bezpeky u systemi upravlinnja dijalnistju pidpryjemstva [Elektronnyj resurs] / D.S. Lozovyc'kyj. – Rezhym dostupu: http://thesis.at.ua/publ/bezpekoznavstvo_teorija_ta_praktika/lozovickij_d_s_misce_mekhanizmu_ekonomichnoji_be
- zpeki_u_sistemi_upravlinnja_dijalnistju_pidpryjemstva/4-1-0-160
48. Grant R. Sovremennyj strategicheskij analiz / R. Grant. – SPb.: Piter, 2008. – 560 s.
49. Dobrovol'skij E. Bjudzhethirovanie: shag za shagom [2-e izd., dopoln.] / E. Dobrovol'skij. – SPb.: Piter, 2013. – 480 s.
50. Kaplan R. Strategicheskoe edinstvo: sozdanie sinergii organizacii s pomoshh'ju sbalansirovannoj systemy pokazatelej / R. Kaplan, D. Norton. – M.: OOO «Vil'jams», 2006. – 384 s.
51. Repin V. Processnyj podhod k upravleniju. Modelirovanie biznes-processov / V. Repin, V. Eliferov. – M.: Mann, Ivanov i Ferber, 2013. – 544 s.
52. Uiler D. Statisticheskoe upravlenie processami: optimizacija biznesa s ispol'zovaniem kontrol'nyh kart Shuharta / D. Uiler, D. Chambers. – M.: Al'pina Biznes Buks, 2009. – 409 s.
53. Uolsh K. Kljuchevye pokazateli menedzhmenta: polnoe rukovodstvo po rabote s kriticheskimi chislami, upravljajushhimi vashim biznesom / K. Uolsh. – K.: Kompan'on grupp, 2006. – 400 s.
54. Shersh'n'ova Z. Strategichne upravlinnja: pidruch. / Z. Shersh'n'ova. – K.: KNEU, 2004. – 699 s.
55. Troc I.V. Zabezpechennja ekonomichnoi' bezpeky na pidpryjemstvi z metoju poperedzhennja bankrutstva [Elektronnyj resurs] / I.V. Troc. – Rezhym dostupu: http://eztuir.ztu.edu.ua/2485/1/Troc_I.pdf
56. Lynnyk O.I. Vplyv zovnishnih ta vnutrishnih zagroz na formuvannja systemy ekonomichnoi' bezpeky pidpryjemstva / O.I. Lynnyk, N.V. Artemenko // Visnyk NTU «HPI». – 2013. – № 44(1017). – S. 91-98.
57. Ol'sevich Ju.Ja. Transformacija hozjajstvennyh sistem / Ju.Ja. Ol'sevich. – M.: In-t jekonomiki RAN, 1994. – 220 s.
58. Goncharenko L.P. Upravlenie bezopasnost'ju: ucheb. posob. / L.P. Goncharenko, E.S. Kucenko. – M.: KNORUS, 2005. – 272 s.
59. Filyppova S.V. Systema formuvannja i zabezpechennja ekonomichnoi' bezpeky pidpryjemstva / S.V. Filyppova, O.S. Dashkovs'kyj // Ekonomika: realii' chasu. – 2012. – № 2 (3). – S. 17-21.
60. Stadnyk V.P. Resursne zabezpechennja ekonomichnoi' bezpeky sil'skogospodars'kyh pidpryjemstv [Elektronnyj resurs] / Stadnyk V.P. – Rezhym dostupu: <http://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/5.3/293.pdf>
61. Korobchyns'kyj O.L. Metodyka formuvannja systemy ekonomichnoi' bezpeky pidpryjemstva / O.L. Korobchyns'kyj // Aktual'ni problemy ekonomiky. – 2009. – № 4(94). – S. 41-45.

Тищенко В.В. Система экономической безопасности предприятия: сущность, структура, функционирование

Система экономической безопасности на предприятии дает возможность своевременно выявлять и предупреждать как внутренние, так и внешние угрозы, обеспечивать защищенность деятельности и конкурентоспособность предприятия. Уточнена сущность системы экономической безопасности предприятия. Выделена совокупность взаимосвязанных между собой элементов из которых состоит система экономической безопасности предприятия и сформирована ее структура. Выявлено, что функционирование системы экономической безопасности предприятия обеспечивается за счет взаимосвязи и взаимозависимости всех элементов этой системы.

Ключевые слова: система, экономическая безопасность, предприятие, цели, механизм, структура, функционирование, направления, свойства, функции, задачи, объекты, угрозы, элементы.

Tishchenko V.V. The system of enterprise economic security: essence, structure, functioning

The system of economic security of the enterprise provides the ability to timely detect and prevent both internal and external threats, to ensure the security of the activity and competitiveness of the enterprise. Clarified the nature of the system of enterprise economic security. Selected a set of interconnected elements that make up the system of economic security of the enterprise and formed its structure. It is revealed that the functioning of the system of enterprise economic secu-

ity is ensured through the interrelation and interdependence of all elements of this system.

Keywords: system, economic security, enterprise, purpose, mechanism, structure, functioning, areas, properties, functions, tasks, objects, threats, elements.

Тищенко Володимир Валентинович – завідувач кафедри «Банківська справа і фінансова безпека» Східноукраїнського національного університету ім. В.Даля. dr_vlad@ukr.net

Рецензент: д.е.н., професор Бузько І. Р.

Стаття подана 27.01.2015 р.